

KALKINMA AJANSLARI: TÜRKİYE VE İNGİLTERE ÜLKE ÖRNEKLERİ

Cem ENGİN

Yrd.Doç.Dr.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İ.İ.B.F İktisat Bölümü Avşar Kampüsü-
KAHRAMANMARAŞ

E-posta: cengin@ksu.edu.tr

Özet

Bilindiği üzere kalkınma ajansları AB'ne uyum süreci içerisinde gündeme gelmiş ve Türkiye açısından ayrı bir önem oluşturmuştur. Türkiye'de özellikle kalkınma politikaları yönünden bir dönüm noktası olarak algılanmıştır. Kalkınma politikaları kapsamında hazırlanan kalkınma planları bölgelerarası gelişmişlik düzeyleri arasındaki farkın azaltılması yönünde atılan adımları içerirken; bölgesel kalkınma ajanslarının bölgeler arası rekabetin önemine ağırlık vererek bölgesel dinamiklerin, olguların ve aktörlerin bir bütünlük içerisinde hareket ederek bölgenin sosyo-kültürel yapısı yanında sosyo-ekonomik yapısında da önemli bir değişimin ortaya çıkmasına imkan ve zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda ilk olarak kalkınma ajanslarının tanımı-kapsamı ve kalkınma politikaları çerçevesindeki önemi hakkında bilgi verildikten sonra kalkınma ajanslarının işlevsellikleri yönünden yerel(bölgesel), ulusal ve uluslar arası girişimcilik alanında önemli bir fırsat yarattıkları fikrini tartışarak, tarihi süreç içerisinde önce İngiltere daha sonra Türkiye'deki kalkınma ajansları üzerine genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Bölgesel Kalkınma Ajansları, Kalkınma Politikaları, Bölgesel Politikalar*

Alan Tanımı: *Bölgesel Kalkınma Politikaları (İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat)*

REGIONAL AGENCIES: TURKEY AND THE UNITED KINGDOM COUNTRY EXAMPLES

Abstract

As is known, importance of development agencies has grown in relation to the EU adapdation process and they have taken a special role for Turkey. They have been perceived as a turning point in terms of development policies. Within the scope of development policies, while developments plans include reducing the gap between development levels of regions; regional development agencies, with particular emphasis on the importance of inter-regional competition and moving in integrity with the regional dynamics, facts and actors, are thought to prepare the necessary ground and opportunities for important change in the socio-cultural structure of the region.

In this context, first information about the definition-scope of development agencies and their importance within the framework of development policies will be given. Then, discussing the functionality of development agencies in creation of important opportunities in regional, national and international levels, a general evaluation on development agencies will be done in a historic manner handling first England then Turkey.

Key Words: *Regional Development Agency, Development Policy, Regional Policy*

Jel Clasification: R1, R11, R58

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar süregelen zaman dilimi içerisinde insanoğlu daha yaşanılabilir, daha müreffeh, daha çevreci, daha bilgi ve teknoloji düzeyi yüksek, inovasyona önem veren refah seviyesi yüksek toplumlar inşa etme gayesi içinde olmuşlardır. Bu kapsam da, bölgeler arası eşitsizliğin giderilmesi yönünde uygulanan politikalar kalkınma iktisadının önemli bir konusunu teşkil etmektedir. Bölgeler arasındaki eşitsizlik ülkeler bazında söz konusu olabileceği gibi bir ülkenin farklı bölgeleri arasında da eşitsizlik mevcut olabilir. Bu doğrultu da geçmişi 1930'lu yıllara dayanan bölgesel kalkınma ajansları günümüzde oldukça önem atfedilen bir yere sahiptir. Bu konuya ait ilk uygulamanın 1929 dünya

ekonomik krizinin ardından yaşanan olgular ve gelişmeler ışığı altında ABD de “Tennessee Valley Authority” olduğu bilinmektedir. Kalkınma politikaları kapsamında bölgesel kalkınma ajansları giderek yaygınlaşmış, özellikle 1950’li yıllarda Batı Avrupa ülkeleri açısından önem verilen bölgesel kalkınma ajansları 1970’li yıllarda ivme kazanmıştır. Doğu Avrupa ülkeleri açısından baktığımızda ise, bölgesel kalkınma Ajansları, AB’ne üyelik süreci içerisinde 1990’lı yılların ortalarından itibaren kurulmaya başladığını ve yaygınlaştığı bilinmektedir. Günümüzde de ister gelişmiş Ülkeler; isterse az gelişmiş ülkeler olsun bölgesel kalkınma ajanslarının sayısı giderek artmaktadır. Değişen politika anlayışı ile birlikte yerel/ bölgesel aktörlerin de kendi bölgelerinin başta sosyo-ekonomik gelişimi yönünden alınacak kararlara aktif olarak katılması, ulusal düzeyde hazırlanan politikalarla uyumlu bölge politikalarının varlığı, merkezi hükümetler tarafından hazırlanan kalkınma politikalarının başarılı olması açısından da ayrı bir önem taşımaktadır. Bu çalışmada ilk olarak bölgesel kalkınma ajanslarının tanımı-kapsamı hakkında bilgi verdikten sonra, önce İngiltere bölgesel kalkınma ajansları üzerine genel bir değerlendirme yapmak, ardından da tarihi süreç içerisinde Türkiye’de kurulan kalkınma ajansları ve kalkınma ajanslarının işlevsellikleri yönünden bölgelerin sosyo kültürel yapıları yanında sosyo-ekonomik yapılarında da önemli değişimler yarattığı düşüncesiyle birlikte yerel/bölgesel, ulusal ve uluslar arası girişimcilik alanında da önemli fırsatlar yaratarak hem bölge hem de ülke ekonomilerinin gelişimine katkıda buldukları fikrini tartışmaktır.

1.1. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Tanımı ve Kapsamı

II. Dünya savaşı sonrası dönemde bölgesel kalkınma politikaları çerçevesinde bölgesel gelişme konusu giderek artan bir önem kazanmıştır. Kalkınma Ajansları da bölgesel gelişmenin bir aracı olarak kabul görmüş ve yaygınlaşmıştır. Tanım açısından bölgesel kalkınma ajanslarını birkaç farklı şekilde ifade etmek mümkündür. Bu farklılık bölgesel kalkınma ajanslarının amaçları ve uyguladıkları politikalar açısından değerlendirilmektedir. DPT(2000)’e göre Bölgesel Kalkınma Ajansı; merkezi hükümetlerden bağımsız bir idari yapıda, sınırları çizilmiş bir bölgenin girişimcilik potansiyelini geliştirip canlandırmak ve böylece ekonomik kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla kurulmuş ve faaliyetlerini kamunun veya özel sektörün finanse ettiği bir kuruluş olduğu tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre de, operasyonel bir yapıda olan BKA’lar, genel kalkınma ve sektörel problemleri tanımlayan, bunların çözümüne yönelik imkanları, fırsatları ortaya koyan, bunlara yönelik çözüm geliştiren projeleri destekleyen kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır (EURADA,1999:16). Bu konuya ilişkin yine EURADA tarafından yapılmış olan bir başka tanımlamada da, BKA’ların belirli bir coğrafik

bölgenin ortak eğilimlerini gözeten, bundan dolayı da, bu bu bölgedeki yerel/bölgesel, kamu ve özel kesim ve diğer sivil toplum örgütleriyle ilişkide olan özerk bir yapı olduğu yönündeki tanımlamadır (EURADA,1999:16).

BKA'ların tanımına yönelik bir başka yaklaşımda da, merkezi hükümetten bağımsız bir idari yapıda ve kar amacı gütmeyen. Sınırları belli olan bir bölgenin sosyo-ekonomik yapısını geliştirmek gayesi ile yerel/bölgesel, kamu ve özel kesimin yanı sıra diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği geliştiren ve böylece bölgesel gelişimi sağlayan kamusal yada yarı kamusal bir misyon üstlenen kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır (Avaner,2005:242).

Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, BKA'lar sınırları belli olan bölgelerin çok yönlü olarak gelişimini sağlamaya yönelik alternatif politikaların üretilmesini olanaklı kılan, yerel/bölgesel dinamikler ile merkezi hükümetler arasında bir köprü vazifesi gören, bununla birlikte, ilgili bölgenin soysa-kültürel yapısı yanında sosyo-ekonomik gelişimine de katkıda bulunarak yerel/bölgesel ekonomik potansiyelin, ekonomik güce dönüşmesini sağlayan ve yerel/bölgesel girişimciliğin önünü açmak suretiyle bölgesel gelişime katkıda bulunan kurumsal yapıdır. BKA'ların kapsamına yönelik vurgu yapılması gereken bir başka husus da, BKA'ların yerel/bölgesel düzeyde örgütlenmiş olmasıdır. Bu durum her şeyden önce söz konusu bölge hakkında geniş bilgi sahibi olmayı olanaklı kıldığı gibi daha sağlıklı bir istatistiki veri toplama ve değerlendirme yapma imkanı sunmaktadır. Bunun yararı, ulusal düzeyde hazırlanan kalkınma planlarının başarı şansını artırmasıdır. Çünkü, bölgedeki politikaların, ulusal düzeydeki politikalarla uyumlu olması uygulanan politikaların hem tutarlı olmasını sağlıyor, hem de bir bütünlük içerisinde ekonomik gelişmenin sağlanması olanaklı hale geliyor. Ayrıca, bölge ile merkez arasında bir kopukluk söz konusu olmuyor.

Bu konuda vurgu yapılması gereken bir diğer durum da, BKA'ların topladıkları istatistiki verileri hem diğer bölge istatistikleri ile karşılaştırma yapma imkanı sağlaması bakımından önemli hem de bu verilerin ulusal ve uluslar arası alanda yer alan piyasa aktörleri ile paylaşılması ayrı bir önem teşkil etmektedir. BKA'ların amaçlarından biri de faaliyette buldukları bölgenin yatırım imkanlarını araştırarak, bölgeye yabancı yatırımların gelmesini teşvik etmektir. Bunun iki yönlü etkisi söz konusu olabilir. Birincisi yerel/bölgesel aktörlerin ve dinamiklerin ulusal ve uluslar arası alanda girişimciliğinin önünün açılması, ikincisi de doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gelmesi ile bölgenin ekonomik gelişmişlik düzeyinin olumlu yönde etkilenecek olmasıdır.

BKA'ların kapsamı içinde ifade edebileceğimiz bir başka durum da, bölge kalkınmasına yönelik önceliklerin belirlenmesi ve bu doğrultuda bir vizyon oluşturulmasını içeren bir stratejik planın oluşturulmasıdır. Bu durum kaynakların yerinde ve etkin kullanımı açısından son derece önemli bir adım teşkil etmektedir. Ayrıca, BKA'lar buldukları bölgenin insan kaynaklarının geliştirilmesi yönünde de olumlu katkıları bulunmaktadır.

1.2. Avrupa Birliği ve Bölgesel Kalkınma Ajansları

Kalkınma politikaları kapsamında dünyada yaşanan dönüşüme baktığımız zaman bölgesel gelişime verilen önemin büyük ölçüde arttığını görüyoruz. Bu kapsamda belirlenen politikaların artık yukarıdan aşağıya doğru değil de, aşağıdan yukarıya doğru belirlenmesi ve bölgeler arası rekabetin ön plana çıkarılarak bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi yönünde uygulamalar ortaya konmaktadır. Batı Avrupa ülkelerinde 1950'li yıllarda bölgesel gelişimin ön plana çıkmasına paralel olarak bölgesel kalkınma ajansları giderek önem kazanmış ve sayısı artmıştır. AB bölgesel politikalarının amacı, Avrupa bölgeleri arasında var olan ekonomik, sosyal ve bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasıdır. Bu kapsamda AB çeşitli dönemlerde farklı bölgesel politika uygulamalarına yönelmiş ve değişik fonlarla bu politikaları finanse etmiştir (Tiftikçigil,2010:55). Ayrıca, bölgesel politikalar bölgelerin sürdürülebilir gelişimini desteklemek için entegre programlar aracılığıyla bölgelerin rekabet güçlerini artırmayı da planlamaktadır.

Bölgesel politikaların dolayısıyla bölgesel gelişimin önem kazanması ile birlikte adem-i merkeziyetçilik yaklaşımı ön plana çıkmıştır (Sayın,2005:267) Bu yaklaşım değişikliği AB'nin bu doğrultu da ortaya koyduğu belge ve sözleşmelerle de sabittir. Bu kapsam dahilinde ifade edilecek ilk husus, 1985 tarihli "Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı" ardından 1992 yılında Maasricht'de imzalanan "Avrupa Birliği Antlaşması" aynı tarihte gerçekleştirilen Avrupa Yerel ve Bölgesel Konferansında kabul edilen "Avrupa Kentsel Şartı" ve diğer hususlar dikkate alındığında tüm bu belgelerde, yerel demokrasinin güçlendirilmesi, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde bütün yurttaşların katılım hakkının olduğu, özerk ve yerel yönetim düşüncesine kuvvetli vurgu yapılması, hizmette halka yakınlık ilkesinin benimsenmesinin yanı sıra kültür,sağlık, istihdam, çevre ve güvenlik konularının önemi üzerinde durulmaktadır (Okur ve Çakıcı,2007:5). Dile getirilen bu hususlar kapsamında Avrupa bölgesel politika hedeflerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Tiftikçigil,2010:60)

- Fiziksel altyapının tesisi
- Politikaların harmonize edilmesi
- Bölgesel teknoloji politikalarının tesis edilmesi
- İşletmelerin birbirleriyle olan ilişkilerinin geliştirilmesi
- İşletmelerin bilgi ve teknolojik açıdan yeterliliklerinin sağlanması
- Kobi'lerin geliştirilmesi ve desteklenmesi
- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması
- Beşeri sermayenin hem nitelik hemde nicelik olarak geliştirilmesi
- Sosyal uyumun sağlanması
- Yönetişimi sağlamak
- İşgücü mobilitesini sağlamaktır.

2. İNGİLTERE VE BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI

2.1 Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kuruluş Süreci, Amaçları, Görevleri ve Finansmanı

Tarihi süreç içerisinde İngiltere’de bölgesel temelli politikaların uygulanması çok eskilere dayanmaktadır.1930’larda başlayan bölgeselleşme tartışmalarının yanı sıra bölgesel eşitsizliklerin varlığı ve ekonomik açıdan geri kalmış bölgelerin ekonomik canlanmasını sağlamak için bölgesel temelli politikaların ve kurumların geliştirilmesi, oluşturulması yönünde adımlar atılmıştır. Nitekim,içsel dinamiklerin etkisiyle de özellikle, 1980’lerin sonlarından itibaren bu sorunlar North East , North West ile Yorkshire ve Humber bölgeleri başta olmak üzere, İngiliz bölgelerinde yeni arayışları beraberinde getirmiştir (Aslan, 2010:190) İngiltere’de bölgesel politikalar ile ilgili önemli dönüşümlerin ortaya çıkması sadece mevcut bölgesel temelli politikaların bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesinde yetersiz kalmasının yanında AB’ne uyum süreci içerisinde yapılması gereken politika dönüşümleri ve küreselleşme olgusunun yaratmış olduğu bölge temelli rekabet ve dinamizmin gereği yeni oluşumlar kaçınılmaz olarak ortaya çıkmıştır.Bu tesis edilen yapı “yeni İngiliz bölgeselleşmesi” olarak adlandırılmıştır (Karasu,2005:201). Yeni İngiliz bölgeselleşmesi olarak adlandırılan bu süreç içerisinde ilk olarak 1991 yılında Avrupa Birliği’nin İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırılmasına (NUTS) uygun olarak 8 adet standart istatistikî bölgenin(SSR) kurulması gerçekleştirilmiştir. İkinci olarak, kamu hizmetlerinin bölge düzeyinde örgütlenmesini sağlamak maksadı ile 9 adet Bölge İdaresi kurulmuştur. Üçüncü adım ise 1998 yılında 9 adet Bölge Kalkınma Ajansı ve Bölge Kurulları kurulmak suretiyle atılmıştır (Karasu,2005:200)

Buradaki en temel amaç, bölgelerarası rekabeti geliştirmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaktır.

Tablo 1: İngiltere’de Bölgeler ve Bölgesel Kalkınma Ajansları

Bölge	Bölgesel Kalkınma Ajansları
East of England	East of England Development Agency
East of Midlands	East Midlands Development Agency
North East	One North East
North West	North West Development Agency
South East	South East England Development Agency
South West	South West England RDA
West Midlands	Advantage West Midlands
Yorkshire and the Humber	Yorkshire Forward
London	London Development Agency

Kaynak: İzmir Kalkınma Ajansı, Avrupa’da Kalkınma Ajansları, İzmir, İzmir Kalkınma Ajansı Yayını, Yayın No:İZKA-A/2008-01, Temmuz 2008, s.272

BKA’ların genel olarak amaçlarını, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, bölgelerindeki iş imkanlarının ve potansiyellerinin geliştirilmesi, iş hayatında verimliliği ve rekabeti artırmak, Bölge yatırımlarını artırmak ve bölgesel ekonomik kalkınmayı desteklemek olarak sıralayabiliriz (Tiftikçigil, 2010:85). BKA’ların görevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:(Aslan,2010:192-193).

- Bölgesel ekonomik stratejileri geliştirmek
- Bölgenin alt yapısını iyileştirmek
- Girişimcilik kültürünü desteklemek
- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak
- Beşeri sermayeyi hem nitelik hem de nicelik olarak geliştirmek
- Bölgeye yönelik yatırımların artırılması yönünde faaliyetlerde bulunmak
- Bölgede yer alan kamu ve özel sektör ile birlikte sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklıkların geliştirilmesi

BKA’ların yapısına baktığımız zaman, karar organı olan yönetim kurulunun 8-15 kişiden oluştuğunu, kurul üyeleri ve başkan atamalarının ilgili Bakanlık tarafından yapılmakta olup, bunun bir istisnası Londra kalkınma ajansıdır. BKA yönetim kurulu üyeleri yerel yönetimlerden, bölgesel kamu örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarından gelen paydaşlardan oluşmaktadır (Aslan,2010:193).

BKA'ların finansman kaynakları, ilgili bakanlıkların sağladıkları bütçenin yanı sıra AB fonları ve faaliyetlerinden elde ettikleri gelir olarak ifade edilmektedir (Karasu,2005:214-215).

2.2. Kalkınma Ajanslarının Kalkınma Politikaları Yönünden Katkıları

Günümüzde hiç kuşkusuz kalkınma politikaları yönünden bölgesel gelişime atfedilen önem yadsınamaz bir gerçektir. Bölgesel gelişimin sağlanmasında da dünya ölçeğinde bölgesel kalkınma ajansları işlevsellikleri yönünden öne çıkmaktadır.

Küresel rekabetin arttığı bu dönemde bölgelerin sahip olduğu ekonomik potansiyelin ekonomik güce dönüştürülmesinde yerel/bölgesel aktörlerle birlikte sinerji yaratan bölgesel kalkınma ajanslarının önemi ve rolü büyüktür.

BKA'ların görevleri arasında yer alan bölgesel ekonomik strateji planının hazırlanması bölgesel kalkınma açısından son derece önemlidir. Çünkü, yerel/bölgesel aktörlerin ve dinamiklerin sürece dahil edilmesi ve ulusal düzeyde hazırlanan kalkınma planları ile örtüşen bir stratejik planın daha başarılı olması beklenmektedir.

Bu konuya ilişkin olarak BKA'ların sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, Kültür, turizm, konut, ulaştırma gibi daha bir çok farklı hizmet alanlarına yönelik bölgesel stratejilerin oluşturulmasının yanında bölgelerin rekabet gücünü artırma, Beşeri sermaye'nin hem nitelik hem de nicelik olarak geliştirilmesi yönündeki faaliyetleri neticesinde bir bütünlük içerisinde kalkınmanın sağlanması yönünde önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

AB'ne katılan özellikle, Doğu Avrupa Ülkelerinin diğer birliğe üye ülkeler ile arasındaki bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi yönünde BKA'ların oynayacağı rolün önemli olduğu ifade edilmektedir.

3. TÜRKİYE VE KALKINMA AJANSLARI

3.1. Kalkınma Ajanslarının Kuruluş Süreci, Amaçları, Görevleri ve Finansmanı

Türkiye içinde de bölgeler arasında farklılıklar, eşitsizlikler bulunmaktadır. Bu farklılıkları ortadan kaldırmak ve bir bütünlük içerisinde kalkınmayı sağlamak

üzere 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur. Ulusal düzeyde beş yıllık süreyi kapsayacak şekilde kalkınma planları oluşturulmaya başlanmıştır. Kalkınma politikalarına ilişkin yaklaşımlar kimi zaman içsel dinamiklerin etkisiyle, kimi zaman da küresel ekonomik ve siyasal gelişmeler ışığı altında dönüşüme uğramıştır. Bu dönüşümde kalkınmada öncelikli yöreler uygulaması özellikle, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkınmasında önemli bir yere sahiptir. Bu kapsam da uygulanan teşvik mevzuatı özellikle bazı bölgelerin ve şehirlerin gelişimini önemli ölçüde olumlu yönde etkilemiştir. Türkiye’de bölgesel kalkınma politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında DPT ön plana çıkmaktadır. Tarihi süreç içerisinde küreselleşme olgusu ile birlikte AB’ne uyum süreci içerisinde hem idari yapılanma alanında hem de yerel yönetim ve kalkınma politikaları anlayışında değişiklikler yaşanmıştır. Bu kapsam içinde ilk olarak 2002 yılında bakanlar kurulu kararı ile Avrupa İstatistiki sınıflandırmasına uygun olarak Türkiye’de düzey 2 seviyesinde 26 istatistiki bölge kurulmuştur (Lagendijk vd.,2009:383). Bundan sonraki adımda 2003 yılı katılım ortaklığı belgesi kapsamında katılım öncesi AB fonlarından istifade edebilmek için KA’ların kurulması öngörülmüş ve bu doğrultuda 5449 sayılı “Kalkınma Ajansları’nın, Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı” TBMM tarafından 25.01.2006 tarihinde kabul edilerek, 08.02.2006 tarihinde 26074 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (DPT,2006:1). Süreç içerisinde önce Çukurova ve İzmir Kalkınma ajansları kurulmuş, bunlara müteakip diğer kalkınma ajansları da 25 Temmuz 2009 tarihine kadar geçen süre içinde kuruluşlarını tamamlamışlardır.

5449 sayılı kanunun birinci maddesinde KA’ların amaçları “ kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak” için kurulmaktadır ifadesi yer almaktadır.

Bu kanundan anlaşılacağı üzere KA’lar yerel/bölgesel aktörlerle ve dinamiklerle işbirliğine gitmek suretiyle yerel potansiyelin önündeki engelleri kaldırmak ve bölgesel gelişimi hızlandırmak için bir organizatör, koordinatör ve katalizör işlevini yerine getirmektedirler.

KA’ların organizatör ve koordinatör işlevlerini yerine getirir iken üstlendikleri görevleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Ataay,2005:29-30)

- Yerel/bölgesel potansiyelin belirlenmesi ve desteklenmesi
- Bölgenin rekabet gücünün artırılması
- Yerel/bölgesel girişimciliğin desteklenmesi
- Bölgenin iş ve yatırım fırsatlarını ulusal ve uluslar arası alanda tanıtmak
- Yabancı sermaye yatırımlarını bölgeye çekmek için bölgenin yatırım iklimi hakkında bilgi hazırlamak ve gerektiğinde bu bilgileri paylaşmak.
- KOBİ'lerin gelişimine destek vermek
- Bölgesel gelişme stratejilerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek
- Bölge Plan ve programları kapsamında bölgenin kırsal ve yerel kalkınma potansiyelini geliştirecek projeleri desteklemek
- Beşeri sermayenin hem nitelik hem de nicelik olarak geliştirilmesi

Tüzel kişiliği haiz ve 5449 sayılı kanunla düzenlenmemiş bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabi olan KA'ların teşkilat yapısı şu şekilde oluşturulmuştur (DPT,2006).

- Kalkınma Kurulu
- Yönetim Kurulu
- Genel Sekreterlik
- Yatırım Destek Ofisleri

KA'ların finansman kalemlerini ise şu şekilde sıralamak mümkündür (DPT,2006).

- Kamunun sağladığı fon kaynağı
- AB ve diğer uluslar arası fonlardan sağlanacak kaynaklar
- Faaliyet Gelirleri
- Bölgedeki sanayi ve Ticaret odalarının sağladığı katkı
- Ulusal ve Uluslar arası kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar
- Bir önceki yıldan devreden gelirler

3.2. Kalkınma Ajanslarının Kalkınma politikaları Yönünden Önemi

Bilindiği üzere Türkiye'de de coğrafi ve iklim koşulları, kırsal kesimin az gelişmiş olması, nüfus artış hızının yüksekliği, kırsaldan kent'e göçün varlığı, işsizlik, bölgeler arası eğitim düzeyindeki farklılık, altyapı yetersizliği ve bazı bölgelerde sanayinin yeterince gelişmemiş olması gibi nedenlerden dolayı bölgesel farklılıklar ortaya çıkmıştır. Tıpkı, İtalya'nın kuzey-güney bölgelerindeki

bölgesel farklılıklar olduğu gibi, Türkiye'nin doğu ve batı bölgelerinde farklılıklar, eşitsizlikler söz konusudur.

Bölgesel farklılıkların giderilmesi yönünde tarihsel süreçte farklı kalkınma politikaları kapsamında değişik uygulamalar yürütülmüştür. Özellikle, 1960 yılında DPT'nin kurulması ile beraber kalkınma planları çerçevesinde yürütülen makro nitelikli politikalar ağırlıklı olarak kalkınmada öncelikli yöreler uygulaması ve teşvik sistemine dayanmaktadır. Bununla birlikte kimi zaman belli bölgelerdeki farklılıkları ortadan kaldırmaya yönelik, özellikle GAP VE DOKAP gibi bölge bazında proje destekli bölgesel kalkınmaya katkı sağlayan uygulamalar da hayata geçirilmiştir. Kalkınma politikalarındaki yukarıdan aşağıya doğru yaklaşımın yerini küreselleşme ve AB'ne uyum süreci içerisinde bölgesel farklılıkları giderilmesi için bölgesel gelişimin desteklenmesine yönelik, bölgesel rekabeti ve yerel/bölgesel aktörleri ön plana çıkaran bölgesel kalkınma yaklaşımına bırakmıştır. Bu süreçte bölgesel kalkınmanın en önemli aracı KA'ları olmuştur. KA'lar Türkiye'nin gündemine AB'ne uyum süreci içerisinde 2006 yılında çıkarılan bir kanun ile gündeme girmiştir.

KA'ların önemini ortaya çıkaran hususlardan biri, yerel/bölgesel aktörlerle merkez arasında bir köprü vazifesi görmüş olmasıdır. Bölgeye ait verilerin sağlıklı toplanması, yerel/ bölgesel aktörlerin ve dinamiklerin katılımı ile bölgesel stratejilerin ulusal düzeyde hazırlanan stratejilerle uyumlu olması neticesinde bir bütünlük içerisinde kalkınma politikalarının başarılı olacağı düşünülmektedir.

Bir başka husus ise, yerel ve Bölgesel ekonomik potansiyelin ekonomik güce dönüştürülmesi yönünde KA'ların faaliyette bulunmalarıdır. Bölgede yerel girişimciliğin desteklenmesi için sağlanan olanaklar önem teşkil etmektedir. Kaldı ki, KA'lar bölgesel yatırımın artırılması bakımından da yerel/ bölgesel aktörlerle ortak işbirliği yapmaktadır.

Bölgedeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi ve desteklenmesi bölgesel gelişimin ve kalkınmanın sağlanması yönünden önem taşımaktadır. Bir başka önem arz eden durum da, bölgedeki beşeri sermayenin hem nitelik hem de nicelik olarak geliştirilmesidir. Ayrıca, inovasyon gibi günümüz bilgi ekonomisinde önem taşıyan kavramların bölgesel düzeyde yerleşmesi hususunda çaba harcanmasının da önemli olduğu düşünülmektedir.

Bütün bahse konu olan hususların dışında, KA'larla birlikte yerel/bölgesel aktörlerin işbirliği ile kültür, turizm, konut, ulaşım ve çevre gibi çok daha farklı

alanlar yeni stratejilerin ortaya konması bölgesel gelişim açısından büyük önem taşımaktadır. Bütün ifade ettiğimiz hususlar bölgesel gelişimin dolayısıyla da, ulusal kalkınmanın sağlanmasında dikkate değer bir önem içermektedir.

4. SONUÇ

Günümüzde var olan küresel rekabet yaklaşımına karşı ülkelerin sahip oldukları iç dinamiklerle birlikte bölgesel rekabet unsurlarını harekete geçirmeleri kaçınılmazdır. Bu doğrultuda kalkınma politikalarına farklı bir yaklaşım getiren KA'ların bölgesel gelişimin sağlanması ve sürdürülebilirliği yönünde yerel/bölgesel aktörlerle birlikte belirlediği stratejiler ve hedefler doğrultusunda hem bir ülkenin farklı bölgeleri arasındaki eşitsizliklerin giderilmesinde etkin role sahip hem de yerel/bölgesel aktörlerin ve dinamiklerin sahip olduğu ekonomik potansiyelin ekonomik güce dönüştürülmesi neticesinde bölgesel rekabet ile yerel girişimciliği ve yerel yönetimi ön planda tutan yaklaşımın benimsenmesinin kalkınma üzerinde olumlu yönde etki yarattığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Tiftikçigil, Burcu Yavuz, Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yaşanan Dönüşüm ve Kalkınma Ajansları. İstanbul: Derin Yayınları, 2010

İzmir Kalkınma Ajansı, Avrupa'da Kalkınma Ajansları, İzmir: İzmir Kalkınma Ajansı yayını, Yayın No:İZKA-A/2008-01, Temmuz 2008

Legendijk, Arnoud, Kayasu, Serap and Yaşar, Suna, “ The Role Of Regional Development Agencies In Turkey:From Implementing EU Directives To Supporting Regional Business Communities” European Urban And Regional Studies. 16(4),2009, 383-396

Ataay, Faruk. “ Bölge Kalkınma Ajansları: Nedir, Ne Değildir?”, içinde:BKA Tasarımının Kalkınma Anlayışı Üzerine, (Derleyen: Menaf Turan), Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005. ss.15-32

Karasu, Koray. “Bölge Kalkınma Ajansları: Nedir, Ne Değildir?”, içinde: İngiltere'de Bölge Kalkınma Ajansları, (Derleyen: Menaf Turan), Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005. ss.197-238

Avaner, Tekin. “ Bölge Kalkınma Ajansları: Nedir, Ne Değildir?”, içinde: BKA, Siyasal Rejim Sorunu Yaratır mı?, (Derleyen: Menaf Turan), Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005. ss.239-262

Sayın, Deniz. “ Bölge Kalkınma Ajansları: Nedir, Ne Değildir?”, içinde: Hizmette Yerellik ve Bölgecilik, (Derleyen: Menaf Turan), Paragraf Yayınevi, Ankara, 2005. ss.265-279

Aslan, Özlem. “Türkiye’de Bölgesel Kalkınmanın Yeni Örgütleri”, içinde:Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kırsal Kalkınmadaki Rolü ve Etkileri:İngiltere Örneği, (Editörler:Birol Akgül, Nafet Uzay), Ekin Yayınevi, Bursa, 2010. ss.179-221

DPT(2000). Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/oik523.pdf> [İndirme Tarihi: 22.8.2011]

DPT (2006). Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, <http://www.dpt.gov.tr/bgyu/kalkinmaajans/5449sayilikanun.pdf> [İndirme Tarihi: 16.7.2011]

EURADA (1999). Creation, Development and Management of RDAs: Does it have to be so difficult?, <http://www.eurada.org/site/files/RDA/Creation%20development%20a> [İndirme Tarihi:22.7.2011]

Okur, Fatma ve Çakıcı, Ahmet Burhan(2007). Kürselleşme Sürecinde Yerelleşme ve yerel Demokrasi, <http://www.akademikbakis.org/sayı11/makale/fatmaokur.pdf> [İndirme Tarihi:22.8.2011]